משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר מועד

יש סדר למשנה על משנה תענית

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה תענית

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-תענית/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
משנה א 4
פרק ג 4
משנה ח 4
משנה ט 5
פרק ד 5
משנה ד 5
משנה ו 6
משנה ח 6

פרק ב

משנה א

תוי"ט ד"ה **ובקבלה וכו' כל מקום שהנביא מצוה ומודיע ומזהיר את ישראל קרי להו קבלה ובכל דוכתא וכו' כמספר והולך דיליף מיניה אגב אורחא מלתא לא קרינן ליה קבלה כו' ע"ש**. בחולין קל"ז ע"א תניא אמר רבי אלמלא דבריהן דברי תורה ודברי בריבי קבלה וכו' וכ"ש שדבריהם דברי קבלה וכו'. וז"ל רש"י תורת משה קרוים תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה ע"כ. והנה קרא חמש צאן עשויות דמייתי התם ונזכר בשמואל א' כ"ה י"ח ותמהר אביגיל ותקח מאתים לחם ושני נבלי יין וחמש צאן עשויות וגו'. והרי זה כמספר והולך ואפ"ה קרי ליה דברי קבלה. ויש ליישב:

פרק ג

משנה ח

הר"ב ד"ה **נדוי שהיו מנדין על כבוד הרב כו' ע"ש**. וכן לשון רש"י. וברור שהנוסחא לפניהם כך היה אבל במשנה לפנינו וכן במשב"ג ליתא כך:

תוי"ט ד"ה **אם** נמחית וכו' שאין מתפללין על וכו' יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם כו' ע"ש. קצת יותר באריכות תמצא בגמ' כ"ג ע"א ולכאורה צריך ביאור היאך התפלל שיפסקו הגשמים ומתחילה השיב להם כך מקובלני דאין מתפללין על רוב הטובה. ולעיל כ"ב ע"ב מפיק לה מקראי דאין מתפללין על רוב הגשמים [וקצת יש לדקדק בזה שאמר להם כך מקובלני וכו' ולא אמר הכי מקראי] ודע דבברייתא ובשו"ע א"ח סי' תרע"ז כתב נוסח התפלה לא נזכר יהי רצון שיפסיקו הגשמים אלא יהי רצון שיהיה ריוח בעולם ע"ש. ואולי מהאי טעמא. ודע עוד במשנה י"ט ע"א ובברייתא כ"ב ע"א איתא על כל צרה שלא תבא על הציבור מתריעין עליהם חוץ מרוב גשמים. משמע דאין מתריעין אבל מתפללין דשרי וחוני אמר שאין מתפללין על רוב הטובה ואפשר לומר כעובדא דר"ח בן דוסא לקמן כ"ד ע"ב [וכתב רש"י תנא הוא. רצה לפרש בזה שאל תטעה לומר הואיל ונזכר בין הנהו עובדא דאמוראים שהיה ג"כ אמורא וא"כ יקשה הא דאמר רב יוסף מאי אהני ליה צלותא דכהן גדול וכו' ולכך הוכרח רש"י לפרש ולהודיע דתנא היה והיה ר"ח בן דוסא בזמן המקדש וכהן גדול ובטלה תפלתו לתפלת כהן גדול] שהיה על הדרך התפלל שיפסוק הגשמים. כך התפלל חוני. וחכם לב יסדר הדברים אחר עיוני:

משנה ט

תוי"ט ד"ה **וקראו הלל הגדול הודו לאלקי אלקים כל"ח כו' ע"ש**. מפסחים קי"ח ע"א דאיתא מהיכן הלל הגדול ר"י אומר מהודו וכו' משמע מתחלת המזמור סי' קל"ו דהיינו הודו לה' כי לעולם חסדו. וכן לשון הרמב"ם בפירושו הלל הגדול הוא מהודו לה' כי טוב עד שיר המעלות ע"כ וטעות גדול מבואר ונגלה נפל בדפוס שהוא מזמור הודו לה' הוא סי' קל"ו ומזמור שיר המעלות הוא לעיל מיניה סי' ק"כ וצ"ל מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל. כי כן פסק הרמב"ם בפ"ח מהל' חמץ ומצה דין יו"ד הלל הגדול מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל וכן פסק הטור ושו"ע סי' ת"פ וסימן תקע"ה:

פרק ד

משנה ד

הר"ב ד"ה **קרבן מוסף וכו' וכ"ש שלא היו קורין כו' ע"ש**. בתשובת זכרון יוסף חלק א"ח סי' ט' דף י"ב העתיק מה שנשאל ממני שיש להפליא על פי' רש"י בסוגיא כ"ח ע"א ד"ה מה הפרש בין זו לזו מ"ש דקרבן עצים דחי מעמד דנעילה ומעמד דמנחה לא דחי וכו'. והיא נפלאה מהיכן ראה הש"ס לחלק דיש הפרש והלא שפיר נוכל לומר דדחי מעמד דמנחה מק"ו דנעילה וכמו שמפורש להדיא במשנה כ"ו ע"א ד"ה קרבן מוסף וכו' וכ"ש במנחה הסמוכה וכו'. וא"כ למה לא נאמר הך מלתא דמסתברא גם לבן עזאי אליבא דר' יהושע. והכי פי' הר"ב מברטנורה. עוד צ"ע מ"ש רש"י שם ד"ה הללו דברי תורה מנחה כדאמרינן בברכות יצחק אבינו תיקן תפלה מנחה וכו' והלא רש"י עצמו כתב בברכות כ' ע"ב ד"ה ה"ג תפלה דרחמי נינהו ולא גרסי' פשיטא דהא לאו דאורייתא היא ע"כ. ואי אמרינן דלחד מ"ד דהיינו ר' יוסי בר' חנינא דאמר בברכות כ"ו ע"ב דתפלות אבות תקנום הוי תפלה דאורייתא א"כ למה זה מחק רש"י גירסת פשיטא הלא שפיר יש לקיים הגירסא פשיטא לשיטת ר"י ב"ח. ותו דא"כ בכל המקומות דאיתמר בש"ס תפלה דרבנן והכי מוכח מסקנת הש"ס ברכות כ"א ע"ב ממשנה דבעל קרי לכל הגרסאות דתפלה דרבנן ע"ש. אתיא דלא כריב"ח לסברת הש"ס הנ"ל. ויהיה ריב"ח דלא כמשנה דבעל קרי. ואף שכתבו התוס' נזיר כ"ט ע"א דיש ריב"ח אחד שהיה תנא. מ"מ היכי שאין הוכחה ברורה סתמא כפירושו ריב"ח אמוראי הוא וכן מוכרח להדיא דריב"ח דאמר תפלות אבות תקנום היינו אמורא ממה דשאל הש"ס מברייתא נימא תהוי תיובתא דריב"ח. דרק כל דברי רש"י בתענית לחדש יצא הדבר שלא שמענו באחד המקומות שהתפלה יהיה דאורייתא. וגם אם אבותינו תקנו להתפלל מ"מ לא למצוה דאורייתא יחשב ובפרט כפי

נוסחאות הכ"מ שהעתיק ריב"ח אומר תפלות כנגד אבות תקנו גם הרמב"ם שכתב בפ"א מהל' תפלה דמצות עשה להתפלל בכל יום התנה בצידו כי די לו בפעם א' ואין לתפלה זמן קבוע. אע"ג דאיהו פסק כריב"ח כמ"ש הלח"מ וגם הכ"מ שמציל הרמב"ם מהשגות הרמב"ן ע"ש דליכא למימר דתפלת מנחה זימנא קביעי להו. ומה שהשיב גיסי הגאון הנ"ל על דברים הללו והשייך לזה תמצא שם באורך ואתה תבחר:

משנה ו

תוי"ט **ונחרשה העיר** כדכתיב ציון שדה תחרש שנתחרשה כולה ונעשית כשדה חרושה רש"י כו' ע"ש. בסוגיא כ"ט ע"א דמפרש הש"ס לכולה מתני' [דתנן נלכדה ביתר ונחרשה העיר] נלכדה ביתר גמ' [פי' כך היה מקובל להם בקבלה] נחרשה העיר תניא כשחרב טורנסרופס וכו' יצתה ב"ק אדון זה מזומן לחיי עוה"ב ע"כ. הרואה יראה דלא נזכר בברייתא שום דבר שיש לו שייכות למה דאתי עלה נחרשה העיר ומצוה להודיע כי חסרון בפנים איתרמי וכך צ"ל נחרשה העיר נמי גמרא וכן מצאתי הגירסא בעין יעקב. והך דמייתי הש"ס תני כשחרב טורנסרופס וכו' הוא ענין בפני עצמו. ודע עוד דלפמ"ש רש"י כ"ט ע"א נחרשה כדכתיב ציון שדה תחרש וכו' [אשר הביאו התוי"ט] לא שייך הכא בסוגיא אלא לעיל במשנה כ"ו ע"ב וכזה נמצא הרבה פעמים פירושי רש"י בפיסקא צ"ל דהיה כך גירסתו בש"ס נחרשה העיר כדכתיב ציון שדה תחרש וע"ז מפרש רש"י אע"ג דכתיב ציון משמעותי' כל העיר. [דע דבע"י לא הביא פירש"י כלל] ואולי עדיין צריך הש"ס לומר גמרא כלומר קבלה היא דבאותו יום נחרשה ולא אח"כ. ואודיע עוד אחת מן הפליאות בתוס' שם כ"ט ע"א ד"ה וישב עליהם וכו' ואומר ר"י אע"ג דאין אותו פסוק וכו' ובירושלמי מפרש וכו'. הנה כל הדברים האלו שאומר ר"י כבר מבואר להדיא בש"ס דילן עירובין י"א ע"ב י"ב ע"א בדברי רבא ורב אשי וצע"ג:

משנה ח

תוי"ט ד"ה **אשה יראת ה' וכו' כדמוכח בפרק** (קמא צ"ל) **בתרא דקדושין דף ס"ט ע"ב וכו' כדאמרינן מדחציף כולי האי ש"מ ממזר הוא כו' ע"ש**. הנה כן מרגלא בפומי רובא דעלמא. מדחציף כולי האי ש"מ ממזר הוא והיינו דאמרי אינשי על כל מי שיש לו עזות פנים. אכן לא מצאתי דבר זה בגמ' אלא בב"מ פ"ג ע"ב איתא מדחציף כולי האי ש"מ רשיעא הוא. אמנם משמעות מפירש"י קצת דברכות ט"ז ע"ב ד"ה ומעזות פנים שלא יצא עלי לעז ממזרות. ויותר קצת מזה כתב רש"י בשבת ל"ו ע"ב ד"ה ומעזות פנים שלא יצא עלי שם ממזרות דהוא עז פנים ע"כ. ובקדושין ע' ע"ב ארבעת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו [נדמעו נשאו בנות כהנים שהיו מחזיקין עצמם בכהנים

מתוך שהיו אוכלין תרומה מחמת שהיו עבדי כהנים. רש"י] בכהונה כל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם ופליגא דר"א דאמר ר' אלעזר אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו [אחר משפחתם שהם בני מריבה כדכתיב כמריבי כהן. רש"י] שנאמר ועמך כמריבי כהן. ובכן מה שהיה גלוי לפני התוי"ט שכתב כדאמרינן מדחציף וכו'. סתום אצלי. ואולי אם המצא ימצא כדברים אלו ממש עליו לציין ולתקן המקום אשר חונה שם דבר זה אצל גליון התוי"ט:

ואדברה ולא אכחד מ"ש בס"ד בפרושי המחזור בנוסח התפלה שאנו מתפללין בכל יום יה"ר שתצילני היום ובכל יום מעזי פנים וכו' בברכות ט"ז איתמר רבי בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילני מעזי פנים [שלא יתגרו בי. רש"י] ומעזות פנים [שלא יוציאו עלי לעז ממזרות. רש"י]. אמנם בפי' המחזור נתכוין למה שפי' הערוך בערך עז ג' שכתב פי' עזי פנים שלא יקניטני אדם שיש בו עזות פנים ומעזות שלא יהיה בי עזות פנים ע"כ. ברם לכאורה מוכח כפירש רש"י מהא דאיתמר בשבת ל' ע"ב ההוא דאתי לקמיה דרבי אמר ליה אשתך אשתי ובניך בני א"ל רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע ההוא דאתי לקמיה דר' חייא א"ל אמך אשתי ואתה בני א"ל רצונך שתשתה וכו' אמר ר' חייא אהני ליה צלותא לרבי דלא לשוויה (בני) ממזירא דרבי כי הוי מצלי אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילני היום מעזי פנים [שלא יזיקני. רש"י] ומעזות פנים [שלא יצא עלי שם ממזרות דהוא עז פנים. רש"י] אבל לפי' הערוך לא שייך צלותיה דרבי להך מילתא. אמנם ברור דגם הערוך לפי' זה נתכוין דהא ודאי גם פסול ממזרות הוא בכלל עזי פנים כדמשמע בקדושין ע' ע"ב רק שהוא קשה לפירש"י כפל המאמר ומעזות פנים אחר שכבר ביקש שלא יתגרו בו הרי בכללו שלא יוציאו לעז עליו. ולפיכך ביאר יותר פי' דהן שני עניינים נפרדים האחד שלא יקניטוהו שום אדם. והשני שגם הוא לא יקנוט לאדם אחר. וז"ל המהרש"א בח"א ההוא דאתי לקמיה דר' חייא כו' בעין יעקב גרס בהאי עובדא נמי רבי וכן משמע קצת מדאמר ר' חייא אהני ליה צלותא דרבי דלא לשווינהו ממזרא ויש לקיים כאן גירסת כל הספרים ולקמן גריס שלא לשווינהו בני ממזרא ומאי דאהני ליה לר"ח דלא לשוויא ממזירא י"ל דסמיך אמה שאמרו בב"מ פ"ה ע"ב גדולים מעשה חייא ודו"ק עכ"ל. והנה בש"ס שלפנינו דאיתא ההוא דאתי לקמיה דרבי חייא וכו' וגם תיבת (בני) בין שני חצאי עגולה שמוה להורות שאינו מן הגרסא. ולכאורה טעם גם בזה לדעת המהרש"א. גם לדברי מהרש"א איכא למידק למה המתין ר"ח עד עובדא השנית ולא אמר אהני ליה צלותא וכו' מיד לעיל בעובדא הראשונה. ויותר יפלא דעל עובדא דרבי תלה בשכר תפלתו דאהני

ליה ועל עצמו שנעשה לו ג"כ כזה לא תלה בשום דבר [והעיקר חסר מן הספר לומר מפני שגדולים מעשה חייא] ובפרט אין זה מדרך המוסר והענוה דר"ח בעצמו יתלה הנס בזכות עצמו ועל רבי בזכות רבי לא יתלה. ואשר על כן רחש לבי דבר טוב דנראי' עיקר הגי' דאי' לפנינו [בעובדא השני'] ההוא דאתי לקמיה דר"ח. אמנם ההבדל בין שתי מעשיות הנ"ל ניכר. דזה דאתא לקמיה דר"ח החציף פניו טפי טובא לומר אמך אשתי ואתה בני ועשאו לו לר"ח גופי' ממזר. אכן הך דאתי לקמיה דרבי אע"ג שהחציף לפניו לומר אשתך אשתי מ"מ לא פגע בכבוד וקדושת רבי גופיה והניח לו לרבי בכשרות. ומפני כך היטב אשר דיבר ר"ח על רבי דאהני ליה צלותא דלא לשווי' ממזרא ר"ל דתפלתו של רבי הועילה לו דלא הוה מחציף פניו להוציא לעז על רבי גופיה כמו שקרא לר' חייא. [ויפה עשו אשר שתוהו תיבת בני בין העגולים]: